

Gönderim Tarihi: 06.04.2016

Kabul Tarihi: 05.05.2016

PROF. DR. GANİCAN ABDURAHMANOV'UN ARDINDAN

Cumali ŞABANOV**

Rus edebiyatı, XI. yy'da Hristiyanlığın benimsenmesi ile birlikte varlığını ortaya koymaya başlar. Hristiyanlığın kabul edilmesinden sonra Kiril alfabesinin Rus yazılı eserlerinde kullanılmaya başlanması ile Rus edebiyatının gelişimi büyük bir hız kazanır. Kitap, bir inancın tanınmasında ve o inancın gereksinimlerini ifade etmede en büyük araçtır. Hristiyanlık inancının Bizanslardan kabulü ile Rusya ruh dünyasında bu dinin etkisini derinden hisseder. Rusya'daki ilk eserler Yunanca'dan Rusça'ya çeviri yoluyla aktarılan, dini lider ve kutsal kişilerin yaşamlarını konu edinen yapıtlardır.

Dilbilimci Türkolog Prof. Dr. Ganican Abdurahmanov, Özbekistan'da yapmış olduğu çalışmalarla Türkoloji sahasında silinmeyecek bir iz bırakmıştır. Kendisi mahir bir pedagoğ ve tetkikatçıydı. Abdurahmanov, Özbekistan Cumhuriyeti Fenler Akademisi ve 1968 yılından beri de Türkiye'de Türk Dil Kurumu üyesiydi.

Ganican Abdurahmanov 3 Aralık 1925'te Fergana şehrinde işçi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Orta öğrenimini 1942 yılında Fergana şehrinde tamamlar ve Fergana Uluğbek Devlet Pedagoji Enstitüsü Dil ve Edebiyat Fakültesine girer. Yükseköğrenimini üstün başarıyla bitirir ve 1946-1950 yıllarında aynı enstitüde öğretim görevlisi olarak çalışır. Akademik çalışmalarını bu yıllardan itibaren başlar.

Dilbilimi alanındaki daha ilk çalışmalarıyla dikkatleri üzerine toplayan Ganican Abdurahmanov, eğitim-öğretim faaliyetleri yanında akademik araştırmalarına da devam ederek 1950 yılında Semerkant Devlet Üniversitesinde Prof. Dr. Uluğ Tursunov'un danışmanlığında "*Çağdaş Özbekçede Sıfatların Adlanması*" konulu ön doktora tezini başarıyla savunur. 1960 yılında "*Çağdaş Özbek Edebi Dilinde Birleşik Cümleler Sentaksının Esasları*" konulu teziyle doktorasını tamamlar.

İstidatlı âlim Ganican Abdurahmanov, 1950-1958 Fergana Devlet Pedagoji Enstitüsünde Özbek Dili Bölüm Başkanlığı, Rektör Yardımcılığı ve Rektörlük yapar. 1958-1966 yılları arasında Özbekistan Fenler Akademisi Dil ve Edebiyat Enstitüsünde Özbek Dili Tarihi ve Mukayeseli Araştırmalar Anabilim Dalı Başkanlığı, 1967-1971 yıllarında ise Fergana Uluğbek Devlet Pedagoji Enstitüsü Rektörlüğü görevlerini yürütür. 1971 yılında Özbekistan Eğitim Bakanı olarak atanır ve 1978 yılına kadar göreve devam eder.

1978-1983 yıllarında Taşkent Devlet Yabancı Diller Pedagoji Enstitüsü Rektörü, 1983-1988 yıllarında ise Taşkent Nizami Devlet Pedagoji Enstitüsü Rektörü olarak görev yürütür. 1989-1991 yıllarında Özbekistan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu bünyesinde

** Öğretim Görevlisi, Taşkent Devlet Şarkşinaslık Enstitüsü, cumali@mail.ru

faaliyet gösteren Atamaşınaslık (Terim Araştırmaları) Komitesi Başkanı, 1991-1997 yıllarında Özbekistan Cumhuriyeti Fenler Akademisi Dil Araştırmaları Enstitüsü baş ilmi araştırmacısı, 1997-2014 yıllarında Taşkent Devlet Şarkşınaslık Enstitüsü Türkiyat Bölümü öğretim görevlisi olarak görev yapar.

Prof. Dr. Ganican Abdurahmanov'un ilmi araştırmaları fonetik, morfoloji, sentaks, dil tarihi, tarihî fonetik, karşılaştırmalı gramer, eski yazıtların dili, millî dillerin terakkisi, hitap ve üslup, eğitimde anadilin öğretimi gibi konularda yoğunlaşır. Çalışmaları, bilimsel titizliği ve araştırma yöntemleri açısından Türkoloji sahasında özgünlüğüyle dikkat çeker. Özellikle *"Ajratilgan İkkinchi Darajali Bo'laklar"*, *"Bir Sostavli Gapning Tiplari Haqida"*, *"Qo'shma Gap Sintaksisi Asoslari"*, *"Ergash Gapli Qo'shma Gaplar Masalasi"*, *"Milliy Tillarning Taraqqiyoti Masalasi"*, *"O'zbek Tili Sintaksisidagi Murakkab Gaplar Masalasiga Doir"*, *"O'zbek Tili Fonetikasi Tarixidan"*, *"O'zbek Tilshunosligining Aktual Problemlari"*, *"Adabiy Asar Tilini O'rganish Haqida"*, *"Stilistik Normalar Haqida"*, *"O'zbek Tilining Tarixiy Grammatikasi"* (Başkalarıyla birlikte), *"Hozirgi O'zbek Adabiy Tili, Sintaksis"* (Başkalarıyla birlikte), *"O'zbek Tilidan Qo'llanma"*, *"Qo'shma Gap"*, *"Punktuatsiyadan Tablitsalar"*, *"Punktuatsiya O'qitish Metodikasi"*, *"Devonu Lug'otit Turk"* (*Indeks-Lug'at*) (Başkalarıyla birlikte), *"O'rxun Yodnomalari Tilida Qo'shma Gap Konstruksiyalari"*, *"Qadimgi Turkiy Til"* (Başkalarıyla birlikte), *"Navoiy Tilining Grammatik Xususiyatlari"* (Başkalarıyla birlikte), *"O'zbek Xalqi va Tilining Shakllanish Tarixi"*, *"O'zbek Tili va Adabiyoti"* (Başkalarıyla birlikte), *"O'zbek Tili Grammatikasis Sintaksis"* (Başkalarıyla birlikte), *"Hozirgi O'zbek Adabiy Tili"* (Başkalarıyla birlikte), *"Za Dalneyshiye Uspexi Uzbekskey Filologii"* (Başkalarıyla birlikte), *"Grammaticheskiy Ocherk Starotyurkskogo Yazıka"* (Başkalarıyla birlikte), *"Issledovaniye Po Starotyurkskomu Sintaksisu"*, *"K Voprosu Razvitiya Slojnix Predlojeniy"*, *"K Izucheniyu Sintaksisa Tyurkskix Yazıkov"*, *"Nekotorie Voprosı Sravnitelno-Tipologicheskix Issledovaniy"* gibi araştırmaları Türkoloji sahasında önemli bir boşluğu dolduracak nitelikte özgün çalışmalardır.

Prof. Dr. Ganican Abdurahmanov'un çalışmalarında metodoloji olarak disiplinlerarasılık dikkat çeker. Bu çalışmalarından özellikle *"Issledovaniye Po Starotyurkskomu Sintaksisu (XI vek)"*, *"O'zbek Xalqining va Tilining Shakllanish Tarixi"* (1999), *"Milliy Tillarning Taraqqiyoti"* (1962), *"Qadimgi Turkiy Til"* (1983), *"Hozirgi O'zbek Adabiy Tili"* (Sintaksis, 1998), *"Atama Lug'atlarini Tuzish"* (Axborot, 3-4 sonlar, 1990) gibi çalışmaları Özbekistan sahası Türkoloji çalışmalarında silinmez bir iz bırakacak niteliktedir.

Prof. Dr. Ganican Abdurahmanov'un ortaöğretim kurumları için yazdığı *"Ona Til"* (yukarı sınıflar için 1954-1970, 2000-2005), *"Hozirgi O'zbek Adabiy Tili"* (1967-1968, liseler için 2000) ders kitapları da mevcuttur. Son akademik çalışması Kutadgu Bilig'in üç nüshasının mukayeseli tetkikidir. Kitap, makale, bildiri vb. akademik çalışmalarının sayısı iki yüzün üzerindedir.

Prof. Dr. Ganican Abdurahmanov, uluslararası akademik toplantılarda da aktif görevlerde bulunur. Sovyetler Birliği'nde ilim merkezleri sayılan Moskova, Leningrad,

Taşkent, Bakü, Kazan, Alma Ata; yurt dışında Ankara (1966), İstanbul (1973) ve Helsinki (1976)'de Türkoloji kongrelerine katılarak bildiriler sunar.

Lisansüstü öğrencilerine uzun yıllar "Türk dilinin nazari grameri", "Türk dilinin mühim muammaları", "Türkiye'de dil" gibi konularda dersler vermiştir.

Prof. Dr. Ganican Abdurahmanov, 37 ön doktora tezi (nomzodlik dissertatsiyasi) ve 5 doktora tezi yönetir. Lisansüstü çalışmalar için onlarca rapor hazırlar. Araştırmaları devamında A. N. Kononov, A. K. Borovkov, A. M. Şerbak, N. A. Baskakov, E. V. Sevortyan, M. Ş. Şeraliyev, S. K. Kenesbayev, A. R. Tenişev gibi meşhur Türkologlarla tanışır ve fikir alışverişinde bulunur.

Prof. Dr. Ganican Abdurahmanov 25 Nisan 2016 tarihinde Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur. Kendisine Allah (cc)'dan rahmet, kederli ailesine, yakınlarına ve Türkoloji camiasına başsağlığı dileriz.